

Asia: VN/10633/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle sakon ja muiden omaisuuden kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne sakon täytäntöönpanosta annetun lain yleisiä säännöksiä koskevista muutosehdotuksista. Erityisesti lausunnonantajia pyydetään lausumaan hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevista muutosehdotuksista ja kutakin ministeriötä pyydetään lausumaan oman hallinnonalansa lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu sääntelyä yksinkertaistettavan siten, että sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettäisiin Verohallinnon, Tullin ja Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi vastata rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen täytäntöönpanosta, jos nämä viranomaiset käyttävät valtion puhevaltaa asiassa.

Nykyistä lakia sakon täytäntöönpanosta (672/2002) ei ole sovellettu Kelan vahingonkorvausten perintään, HE 218/2001:

”Laissa tarkoitettuja korvauksia eivät sen sijaan olisi sellaiset, jotka on tuomittu välillisen julkisen hallinnon tehtäviä hoitaville itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille, joiden järjestysmuodosta, toimielimistä ja tehtävistä säädetään lailla. Sellaisia ovat muun ohessa Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos, Helsingin yliopisto, Työterveyslaitos ja Eläketurvakeskus, joista kahdelle ensimmäiselle tuomitut korvaukset tällä hetkellä kuuluvat sakon täytäntöönpanolain 3 §:n 2 momentin nojalla lain soveltamisalan piiriin. Mitään perustetta mainittujen laitosten erottelulle ei ole. Suomen Pankkia koskevia rikosasioita on käytännössä vähän. Kansaneläkelaitos yleensä huolehtii sosiaalisten etuuksien väärinkäyttöön liittyvien korvausten perimisestä hallinnollisessa järjestyksessä. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotetaan luovuttavaksi mainituille laitoksille tuomittujen korvausten sisällyttämisestä lain soveltamisalan piiriin ja niiden mahdollisuudesta suorittaa itseperintää sakon täytäntöönpanomenettelyn puitteissa.”

Kansaneläkelaitos katsoo, että ehdotettua muutosta siten, että sen suorittamaan korvausten perintää sovellettaisiin jatkossa lakia sakon täytäntöönpanosta ei tulisi säätää. Kansaneläkelaitos hoitaa välillisen julkishallinnon tehtäviä ja on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toiminnasta on säädetty laissa Kansaneläkelaitoksesta (17.8.2001/731). Kansaneläkelaitoksella on oma valtion talousarvionalouteen kuulumaton varallisuuspiiri ja se on valtio-oikeushenkilöstä erillinen yksityisoikeudellinen oikeussubjekti, joka omistaa itse itsensä. Kansaneläkelaitos ei käytä korvausten perinnässä valtion puhevaltaa, eikä asiasta tämän vuoksi ole myöskään säädetty laissa Kansaneläkelaitoksesta.

Ehdotetussa 3 §:ssä on todettu, että Kansaneläkelaitos, Tulli ja Verohallinto vastaavat 1 momentissa säädetystä poiketen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomitun rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen täytäntöönpanosta ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen täytäntöönpanosta, jos niiden tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa. Kansaneläkelaitos ei valvo valtion etua tai käytä valtion puhevaltaa, jonka vuoksi ehdotettu lainsäädäntö ei tulisi sovellettavaksi. Selkeintä olisi, jos välillisen julkishallinnon toimijoita ei otettaisi tämän sääntelyn piiriin.

Kansaneläkelaitos perii pääsääntöisesti liikaa maksetut etuudet hallinnollisen takaisinperintäpäätöksen nojalla. Takaisinperinnästä ja sen suorittamisesta on eri etuuslaissa säännökset, jonka mukaisesti perintä tapahtuu. Jos etuuden liikamaksu ja takaisinperintä on aiheutettu rikoksella, niin myös tällöin perintä pyritään ensisijaisesti hoitamaan hallinnollisella takaisinperintäpäätöksellä. Kela hakee vahingonkorvauksen rikosasian yhteydessä ainoastaan niissä tapauksissa, joissa hallinnollista takaisinperintäpäätöstä velasta ei pystytä antamaan esimerkiksi etuuslainsäädännöstä johtuvan vanhentumisen johdosta. Valtaosa etuuksien takaisinperinnästä kyetään hoitamaan hallinnollisella menettelyllä.

Ehdotettu sakkotäytäntöönpanolain 2 luku koskee saatavan täytäntöönpanoa. Ehdotetut menettelylliset säännökset poikkeavat merkittävästi niistä säännöksistä, jotka koskevat Kelan hallinnollista perintää takaisinperintäpäätösten osalta. Ehdotettujen menettelysäännösten soveltaminen voisi johtaa velallisten kannalta ennalta-arvaamattomiin, sattumanvaraisiin ja oikeudellisesti epäselviin tilanteisiin esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa osaa takaisinperittävästä etuudesta peritään takaisin hallinnollisella takaisinperintäpäätöksellä ja osaa tuomioistuimen antamalla tuomiolla. Hallinnolliseen takaisinperintäpäätökseen sovellettaisiin etuuslainsäädännön mukaisia takaisinperintäsäännöksiä ja tuomioistuimen antamaan tuomioon sovellettaisiin sakkotäytäntöönpanolain 2 luvun menettelysäännöksiä. Nykyisessä rikokseen perustuvien saatavien perintäkäytännössä Kela on pyrkinyt noudattamaan perinnässä mahdollisimman pitkällä samanlaista perintämenettelyä sekä hallinnollisen että tuomioon perustuvan saatavan perinnässä, jotta velallisia kohdeltaisiin perinnässä yhdenmukaisesti. Taustalla on kuitenkin aina tilanne, jossa etuutta on maksettu liikaa ja näin ollen olisi velallisen kannalta kohtuutonta, että liikaa maksetun etuuden perinnän menettelytavat riippuisivat siitä sattumanvaraisesta seikasta, että peritäänkö liikamaksua takaisin Kelan antamalla takaisinperintäpäätöksellä vai tuomioistuimen antamalla tuomiolla.

Kansaneläkelaitoksen asema ja perittävien korvausten luonne huomioiden ei ole perusteltua, että mainittujen korvausten perintään sovellettaisiin jatkossa lakia sakon täytäntöönpanosta.

Kela on vastannut Oikeusministeriön eri viranomaistahoille lähettämään kyselyyn kesällä 2021. Kysely on lähetetty niille tahoille, jotka mahdollisesti käyttävät itseperintää. Kela on pitänyt kyselyyn vastauksessa tärkeänä sitä, että itseperintäoikeus säilyy Kelalla niiden saatavien osalta, joissa perintä perustuu tuomioistuimen vahvistamaan saatavaan. Itseperinnällä Kela on tässä yhteydessä tarkoittanut mahdollisuutta periä sille määrätyt vahingonkorvaukset itse. Kyselyn vastauksen yhteydessä Kelalla ei ole ollut tarkoitusta viitata itseperintä – termillä sakon täytäntöönpanolaissa tarkoitettuun itseperintään.

Ehdotetun sakkotäytäntöönpanolain 2 luvun säännökset saatavan täytäntöönpanosta ovat yksityiskohtaiset ja sisältävät huomattavasti sääntelyä perintämenettelystä. Ehdotettujen säännösten soveltaminen aiheuttaisi Kelalle huomattavasti hallinnollista manuaalista työtä verrattuna nykyiseen menettelyyn. Muutos aiheuttaisi myös kustannuksia tarvittavien järjestelmämuutosten johdosta. Kustannukset ja työmäärän lisäys olisivat huomattavia suhteessa nykyiseen menettelyyn ja Kelalla perinnässä oleviin rikoksiin perustuviin vahingonkorvauksiin.

Lausuntonne rahamääräisen saatavan perintää koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne sakon muutorangaistuksen määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne menettämisseuraamusta koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rikosvahinkosaatavien täytäntöönpanoa koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rekistereitä ja tiedonluovutusta koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rangaistusvaatimusta ja päihdetutkimuskustannusten määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne muista muutosehdotuksista.

-

Lausunnonantajan mahdolliset muut huomiot.

-

Partanen Antti
Kansaneläkelaitos